

A ROSA TERRA

IDEARIUM
DAS

IRMANDADES
DA FALA

Ano XIII

N. 266

1.º de Novembro de 1929

CAMILO DIAS

NÓS, Publicacións Galegas e Imprenta

Real, 36-1.º :: A Cruña

Si ainda non ten as nosas produccions pídaas axiña
e contribuíra ô rexurdir cultural de Galicia.

ÉSTEBO, por Xosé Lesta Meis.	3'50 pesetas.
HISTORIA SINTÉTICA DE GALICIA, por Ramón Villar Ponte.	5'00 "
GRABADOS EN LINOLEUM, por Xaime Prada.	2'50 "
A TOLA DE SOBRÁN, por Farruco Porto Rey.	0'80 "
TRÍPTICO TEATRAL, por Antón Villar Ponte.	3'00 "
A FIESTRA VALDEIRA, por Rafael Dieste.	2'50 "
DOCTRINA NAZONALISTA, por Ramón Villar Ponte.	2'50 "
OS CAMIÑOS DA VIDA (novela en tres partes), por Ramón Otero Pedrayo.	
OS SEÑORES DA TERRA (1.ª parte).	2'50 "
A MAORAZGA (2.ª parte).	2'00 "
O ESTUDANTE (3.ª parte).	2'50 "
DE CATRO A CATRO, poemas por Manuel Antonio.	1'50 "
O PORCO DE PÉ, novela por Vicente Risco.	3'00 "
MARÍA ROSA, comedia por Gonzalo López Abente.	1'20 "
CANTIGAS E VERBAS AO AR, poesías de Sigüenza.	2'00 "
DE MIN PRA VÓS, contos populares por Ricardo Carballal.	1'00 "
O BUFÓN D'EL REI, drama por Vicente Risco.	0'80 "
O GALO, poesías de Amado Carballo.	3'00 "
SEGUNDO LIBRO DE COUSAS, por Castelao.	3'00 "
A VOLTA DO BERGANTIÑAN, por Xesús San Luís Romero.	0'50 "
ROMANCES GALEGOS, por E. Blanco Amor.	4'00 "
A LAGARADA, por Ramón Otero Pedrayo.	0'80 "
O MARISCAL, lenda trágica en verso, por A. Villar Ponte e Ramón Cabanillas.	1'00 "
VAOSILVEIRO, novela, por González López Abente.	2'50 "
ORBALLO DA MEDIA NOITE, por Roberto Blanco Torres.	2'00 "
ARQUIVOS II, do Seminario d'Estudós Galegos.	3'00 "
NEMANCOS, por Gonzalo López Abente.	2'50 "
PELERINAXES I, por Ramón Otero Pedrayo.	5'00 "



EFEKTOS NAVALES
de
FERRER E COMPAÑÍA - SUCESTORES
F. Bertrán e Mirambell

VIGO E A CRUÑA
(CASA FUNDADA EN 1868)
*Artigos xenerás para equipo da Mariña militar
vapores, barcos de vela e pescadores.*

Grandes Almacenes de Tecidos
NUEVO MUNDO
SECCIÓN DE SASTRERÍA E CONFECIONS
INMENSO SURTIDO EN PANOS DA REXIÓN E EX-
TRANXEIROS CONFECIÓNANSE TODA CRAS DE
PRENDAS PARA MULLERES, HOMES E NENOS
San Andrés, 41 e 43 -- Teléfono 256
A CRUÑA



FILLOS DE H. HERVADA
(CASA FUNDADA EN 1865)
A CRUÑA

FERRETEIRIA; QUINCALLA, MUEBLES, MAQUINAS, PEDRAS FRANCESAS PARA MUIÑOS ETC. ETC.

A NOSA TERRA

IDEARIUM DAS IRMANDADES DA FALA

Redaizón e Administración

Rúa Real, 36 - 1.º

A CRUÑA

Precios de Suscrizón

Na Cruña, mes 40 céntimos. Fora, un ano
6 pesetas. América, un ano 8 pesetas.

PAGOS ADIANTADOS

ANO XIII



1.º de Novembro do 1929



Núm. 266

ANTÓN LOUSADA DIÉGUEZ

Outro esgrevio patriota que desaparece. Novo aínda, como Porteiro, como Viqueira, Lousada Diéguez deixa a vida mergullando en dor a quenes o conoscíamos e sabíamos da bondade do seu corazón, da luminosidade do seu cerebro e do seu fondo amor pol-a Terra. No rosario espiritual que formamos os *bós e xenerosos*, os escultores da nova Galiza, Lousada Diéguez tiña posto destacado e preferente a onde o levaron os seus méritos culturás, os vastos conocimientos que poseía da vida de Galiza e a sua acendrada devoción pol-o rexurdimento espiritual e material da nosa terra. Por eso a unión xurdia dos galeguizantes ráchase co-a sua morte deixando un posto valeiro que dende hoxe cubrirá o seu espírito que nós conoscíamos e que eternamente vivirá en nós dándonos azos para a loita e sinalando co seu escintilar os vieiros que aínda temos de percorrer n'esta longa pelengrinaxe deica o fin arelado.

Anque sós dende agora, sin ouvir a sua voz serena producto de longa meditación, sin a sua presenza corporal sempre garimosa e alentadora, paso a paso Lousada Diéguez nos acompañará sempre porque a morte co-a sua cruel impiedade non pode destruír os vínculos espirituales que cinguen en vida ás almas que alentaron no mesmo sentimento. E o inesquencible morto estaba tan cinguido a nós que era como un anaco da nosa propia vida. Dende agora Lousada Diéguez será unha saudade mais que teremos os galeguistas.

Non son d'abondo as verbas cando desgracias como esta murchan o frolecer dos sentimentos. Deixemos ao corazón latexar con emozón dórosa e cada palpexar sexa unha fror recendente que depositamos na sua campa e unha orazón cívica que acompañe sempre ao querido morto.

As entranas da nosa bendita terra estremeceráanse de amor ao acochar no seu seo o corpo do bon patriota para lle dar en pago da sua vida exemprar un acougo eterno.

Lousada Diéguez non deixa libros. Somentes unha maravillosa noveliña «Camifantes» publicada na coleición «Alborada» que dirixía outro inesquencible morto o poeta Amado Carballo. A obra de Lousada está en xornás, en revistas, en discursos e conferencias, en total-as entidás culturás, políticas e económicas onde

autuou. A NOSA TERRA acocha nas 'suas páxinas multitude de traballos seus que son d'abondo para revelar a sua capacidade e o seu profundo galeguismo. Foi fundador con Risco e Noguerol, o triángulo patriota que en Ourense tanto traballou nos comenzos do galeguismo autual, da revista «Nós», un dos iniciadores do benemérito Seminario de Estudos Galegos, e da xurdia Coral Polifónica de Pontevedra cuia presidencia ocupaba. Foi candidato agrario-nazonalista nas eleizós de Diputados do ano 18; figurou na embaixada galeguista que foi a Barcelona no ano 17 onde pronunzou varias conferencias e presidiu a primeira asamblea galeguista, a histórica de Lugo no ano 18, que abreu con unhas patrióticas verbas, que non poderíamos reproducir, que sinalaban a verdadeira significazón do aito. Baixo o autual réxime foi vicepresidente da Diputazón de Pontevedra cargo ao que renunzou con Risco en Ourense cando non conqueiriu a aprobazón d'un maravilloso proieito de Mancomunidade galega.

Era abogado e cadeirático, home d'unha gran cordialidade e simpatía que contaba co cariño e admirazón de cantos o trataban.

O enterro de Lousada Diéguez efectuado o 16 de Outono, foi unha imponente manifestazón de dó ao que concorriron xentes de toda Galiza. De Vigo, Ourense, Vilagarcía, Santiago, A Cruña, a Estrada, Mondariz e outros pobos concorriron nutridas comisións de galeguistas, A comisión da Cruña, composta pol-os irmáns Antón Villar Ponte, Plácido R. Castro, Anxel Casal e Víctor Casas levaron a bandeira de seda da Irmandade que cubriu a caixa e un anaco de terra cruñesa que ceibaron na sepultura. Antón Villar Ponte deu lectura a unha cuartilla que dí así:

«A representazón da Cruña trai unha presadiña de terra, da terra que acocha as cinzas de Curros, Pondal, Murguía e outros patrianos egrexos para botala na tumba do bó irmán Lousada Diéguez.

Quereríamos que este exempro cundise. Quereríamos que sempre que emborque o seu espírito no silencio algún dos homes esgrevios que loitaron pol-o ben da matria, de todol-os logares de Galiza os que acudan o derradeiro homenaxe o morto, trouxesen, como nós hoxe, no adiante, cada seu a sua presada de terra, a xeito de símbolo do amor a unidade espiritoal do país. Isto significaría unhasinxela afirmazón galeguista, feita en momento de inequescente solenidade, i o homenaxe mais propio para os loitadores enxebres cuia vida sega a arrepiante fouce da Morte, porque a terra leva o celme da paisaxe e do ar, é o «humus» que moldeia ós homes da nosa raza, bautismado c'o suor do traballo e santificado co'a substanza dos nosos mortos queridos.

Que acouge na paz eterna no chán bendito, o exemplar Lousada. E que os vermes que han roer os seus miolos sufran o castigo que merecen por elo: o de se transformaren en vermes de luz...»

A presenza dos elementos galeguistas revelou unha vegada mais a sagra unión que cingue a todos no común pensamento patriótico dando tamén motivo para conversas relacionadas co'a arela que a todos une.

Despois de pechada a tumba do chorado irmán os galeguistas visitaron as campas de Alfonsiño Castela, fillo do xenial dibuxante, e do exquisito poeta Amado Carballo.

Acougue na paz da Terra o entrafiable irmán Lousada Diéguez cuia lembranza será en nós eterna e reciban a sua viuda e fillos o testemoño do inmenso pesar que nos produxo a sua morte.

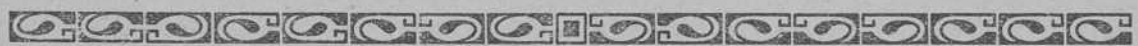
OS IRMANCIÑOS

Os *irmanciños* somos nós. Así nos chaman en moitos lados, e non sabedes que orgulloso me pon, a lediza con que recibo iste alcume. Iles chámannolo por bulra, e se non decatan de que é gabanza. Eu acóolloo con gabachería, porque penso que non hai na miña vida, nen na miña obra, cousa que me honre tanto coma é o feito de ser eu *un dos irmanciños*. A min abóndame con ser iso, pra pensar que xa fixen algo no mundo. Coma que todo o demais que fago é pra iso.

E non sei de ninguén tampouco, d'antre nós, a quen lle doa que lle chamen *irmanciño*. Non podía ser, porque pra cada un de nós, ise é o millor dos tídoos.

Iles dín: «cousas dos irmanciños», sen saberen que elo lle dá prestixio á obra, calquera que ela sexa, porque, ao ser dos irmanciños, xa s'indica que leva atrás un ideal, e o feito mais insinificante e menos brillante, dinifícase cando se fai por un ideal.

Eu quero ser un irmanciño, eu quero ser de cote un de vós, sen mais, e quero que m'o chamen os outros con bulra e sorna-morna, ou con benevolenza proteitora, aínda mais aldraxante. O que m'o chame, hónrame, e agradecereillo; incoscientemente gábame, queréndome lixar.



ESTE NÚMERO FOI REVISADO POL-A CENSURA



Eu propoño que nos chamemos orgullosamente, gabachamente, fachendosamente *os irmanciños*, en dina resposta aos que nol-o chaman.

Chegou pra nós un tempo de craridade, d'afirmamento, de nidia difrenzazón, en que temos qu'insistir todol-os días, e cada día con mais ergueita e mais firme afirmanza no que somos e no que queremos; en que temos que berrar e aínda que cuspir a verdade á face de todos, de xeito que sexa meiciña pr'os moles, pr'os tépedos e pr'os vacilantes, e tósigo pr'os contrarios.

Eu penso que o chamármonos irmanciños sería unha mais forte afirmazón de galeguismo integral e incondicional que cada un de nós ten a obriga cotidián de facer; sería a mais forte, orgullosa, soberbia afirmazón de que temos a sorte e a honra de non pensar com'os que nol-o chaman.

VICTORIANO TAIBO NO INSTITUTO HISTÓRICO DO MIÑO

Foi nomeado socio do Instituto Histórico do Miño, o noso querido irmán Victoriano Taibo. Poucos nomeamentos mais xustos. Porque o autor de «Abrente» é un gran poeta, un dos mais requintados poetas da Galiza, que acerta a pôr a súa sensibilidade enxebre en versos cristaiños levando a nosa lingua á maor eleganza para que poida así estreitarse dinamente co'a portuguesa n'unha apreta fraterna.

Victoriano Taibo é un dos vates da nosa actual renascencia que millor domina o idioma e que millor acerta na escolleita das verbas, para darlles o senso aristocrático que eisixe a verdadeira poesía. É tamén dos que mais doadamente poden ser comprendidos en Portugal.

Acertado estivo, pois, o Instituto Histórico do Miño ó levalo ó seu seio. Poucos con mais dereito do que él foron chamados a integrar aquela douta corporación da outra beira do noso río. N'esta crás de organismos onde non están todol-os que son, nin son todol-os que están, Victoriano Taibo ten un posto que en verdadeira xusticia lle corresponde. Pol-os conecementos das linguas galega e portuguesa que posee e pol-a súa fonda inspiración poética, o autor de «Abrente» merece de certo o honor que se lle dona agora pol-o Instituto Histórico do Miño. E nós que temos por propios os trunfos dos irmáns no galeguismo, dámoslle a nosa embora cordial ó notabre poeta, honra da Galicia.

C O N T O I N M O R A L

Cando isto socedeu aínda non había compañías aseguradoras dos vidros dos escaparates.

O D. Casiano era un comerciante tarruco do tipo do «Porco de pé». Como il viñera tamén vendendo panos para a cachola pol-as feiras, i-a forza de pasar fame e de trabucar aos clientes fixera moitos cartos. Pro, como resto de aquela mala vida que pasara, quedáballe unha doenza no estámeço que lle puña un xenio enrabiado.

O seu comercio estaba n'unha rua principal e tiña un grande escaparate onde se espuñan, alternando co as novedás da tempada, os programas das festas, das touradas, as copas de premios para o fot-ball ou as carreiras de bicicletas, os retratos da xente ilustre da vila, os cadros dos artistas da localidade, as bonecas que as señoritas regalaban para a tómbola, os planos dos proieutos que o Auntamento non facía endexamais, os estandartes que ganaba o Orfeón, as grabatas que lle regalaban ó Coro os persoaxes, os tídoos de fillos predilectos e todas esas trangalladas que moven as mú-

sicas, abanean as campás e fan toupal-os foguetes.

Pretiño da tenda había unha escola da que saían os rapaces con mais pulo que a enchente de un río dispois de unha treboada. E ben fose antes de entrar ou dispoixas de sair os cativos tomaban a rua por campo de sport e xogaban toda clás de campeonatos.

Había entre os discípulos de D. Bieito un rapazote forte e san como un buxo, pro tan sinxelo de ánima e tan inocentón que creía ó pé da letra as historias dos libros que *daban* na escola. Socedeu que un día que xogaban o peón ó pé do escaparate, o rapaz apuntoulle a unha rona e doulle con tal tino e tanta rábecha que a rona foise esnaquizar contra do cristal faguendo cachizas. O rapaz non tivera tención de faguer aquela catástrofe, e, seguindo os consellos dos libros entrou na tenda cando o D. Casiano botaba centellas pol-a boca.

—Don Casiano; fun eu, pro foille sin querer, dixo o neno todo arrependido e co as fazulas bermellas.

I-o D. Casiano fora de sí agarrou a vara de medir e tirándolla con rábecha berrou:

—E aínda tés a pouca vergoña de vir diante de min. ¡Rillote! ¡Canalla! ¡Fillo do diaño!!

Claro que o rapaz saíu fuxindo e gracias

a eso salvou a pelica. Pro endexamais voltou a darlle fé as historias morales dos libros que lle facían lér na escola.

BEN-CHO-SHEY

O TRUNFO DO MOTOR

Doíanse os vellos fai poucos anos do triste abandono das carreteiras. Ficaban desertas alongando seus aneles de serpe entr'o verdore da campía e rubindo os cotos alapeados pol-o sol ou batidos pol-o norte da invernia. O tráfico, os viaxeiros, ían pol-o tren. Cada estazón facíase o nó vidual d'un pobo moderno. As terras que non ecoaban co pitar e o ferver da caldeira, figuraban deixadas, lonxanas, incógnitas. Os dous dentes do forcado da liña do N. O. recoñían as enerxías galegas. Non chegaban a pechase, como dúas queixadas mordendo e tendo aprixada o centro da Península a carne latexante de Galiza: ficaba un espazo entre a Cruña e Sant-Iago.

Os tres eran anacos da rede.

Víñan nas máquinas e nos wagós un pouco da serán baixo os cristaes da estazón do norte. Soilo a liña Redondela-Sant-Iago tiña certo caris da terra. O ferrocarril fala do alonxamento da Galiza, vai aixiña xuntando os pobos pequenos e soilo se recreia en estazós serias e paradas longas á porta das vilas grandes.

Ista fisionomía do movemento trócase día tras día co inzamento do motor. O motor nas terras de poboazón dispersa veu a facer medrar a concenza da unidade xeográfica, franquea unhas ás outras as rexións naturais, non fai caso de categorías. Nos coches de cabalos rubían amodiño as costas con tardanzas de expediente os segredarios, os recaudadores, algún auguista disposto a sufrir todo, algús fidalgos e cregos renegados do ceibe viaxar d'acabalo e os comisionistas in-

difrentes á paisaxe. Tiñan os coches correos aspecto tamén provincial e sempre parecía que levaban compromisarios pra eleuzós de senadores. Gracias ó auto a capital da provincia é menos capital isolada e receosa, as vilas franqueanse unhas ás outras, as aldeas son acesibles. O auto non entende de categorías e vai contribuindo grandementes a xuntar todol-os galegos. Nantronte a Galiza do Sul estaba sin relazón apenas c'a do Norte. Esta situazón vaíse correxindo pouco a pouco. Os verdadeiros centros de país adquiren gracias ó auto a importancia de que son merecentes. As carreteiras voíven a estar sem-

SEGUNDO LIBRO DE C O U S A S

POR CASTELAO

3 PESETAS.

pre animadas. Gracias a il o pasear dos señores das vilas se non limita ós arrabaldos. Agora que pra compretar iste proceso compre un bó sistema de pequenas carreteiras que non deixen fora ningún anaquiño da terra galega. Todos eles teñen dreito á vida. E nin a tradición pode temer moito do crecemento das relazós pois o pouco que se perda en pintoresco ganarase na compenetración das difrentes bisbarras galegas, e da comunanza d'unhas c'as outras soilo pode resultare o avencellamento das enerxías de todas.

MANUEL GULÍN

ARNICA E VASELINA

por ABRAXAS

Tórnase a falar da casa de Rosalía.

Agora, trátase de mercal-a pra instalare n-ela, un museo.

A idea, non é mala. A nós, paréscenos, pola contra, boa, mui boa, e inda non teríamos inconveniente en apurar o superlativo, é con perdón dos Académicos, diríamos «boísima» ¿pode ser?.

Mais... enfín sin que istos puntos suspensivos seian motivos de desconfianza, paréscenos que inda non vai sere d'ista, ¡ogallá nos trabuquemos, porque, a verdá, que xa fai anos que anda na danza a casa de Rosalía!

Que si se merca, que si non se merca; que si hai cartos, que si non-os hai, o caso é que a casa sigue sin vender, e nón porque a dona non teña ganas de vendel-a... pro os malditos cartifios...

E iso que agora, ao millor, vai de certo-porque, ben mirado, é cousa dos Auntamentos, das Diputazóns e do Patronato de Turismo.

E por si non abonda, inda pensan pedir a axuda dos Centros Galegos d'América.

Isto, inda que non o sexa, parece cousa de risa.

En Galiza xa fai tempo que nos acostumamos a non facer nada... que custe cartos sin lle pedir axuda aos galegos de América.

Eu non quero decir que isto ás veces non esté ben,—inda que alá non hai moitos mais cartos qu'eiquí—pro coido que n'iste caso, é un pouco ridículo...

En Sevilla, e sen axuda de ninguén, fixeron as Diputazóns e Auntamentos un pazo galego. Cousa ben feita, abofellas; mais agora, parece que lles remordeu a conciencia por non haber pedido axuda aos nosos irmáns d'alem do mare, e por si denantes se enfurruñaron, queren pedirilles cartos pra mercar unha casa de aldeia...

Bon. Eiquí pra entre nós os galegos, xa estamos pecando un pouco de argalleiros.

Moito honrar a Rosalía.

Moito moimento a Rosalía.

Moito mercal-a casa de Rosalía.

Que si Rosalía é isto, que si non é.

Que si é Santa que si deixou de selo, a Rosalía, tráen-a e lévan-a e... a Rosalía non-a lée... como aos demais.

LIÑAS DE LOITO

Na Cruña finou un bon irmán, Armino Mariñas, afiliado á nosa Irmandade dende a súa fundazón onde figurou sempre amos-trándonos a cotío os seus fondos sentimentos galeguistas.

A súa morte ten producido en nós o fondo

e sinceiro pesar que estas desgrazas producen en quenens pensan e comulgan nos mesmos ideás.

Acougue en paz o querido Armino e reciban os seus familiares a expresión do noso sinceiro sentimento.

A campaña "Pro-Biblioteca" n'Ourense

O tódoo non abrangue por comcreto o programa d'ista campaña qu'están realizando algúns elementos d'Ourense. Queren, non soio a formazón d'unha boa Bibrioteca pra que xa se conta con axuda económica d'abondo, sinón c'a nova istalazón do Museu Arqueolóxico e con duas novas istituzós: un Museu Etnográfico e un Museu d'Arte Moderno. O traslado do Hespital Provinzal ós novos edifizos deixou valeira unha casa —o chamado Hespital vello— de sinxelo e dino carauter arquiteitónico, vagantío e posizón ó mesmo tempo céntrica e afastada, condizós todas elas doadas, pr'a armoñosa istalazón das istituzós de outa cultura. Xuntando os libros novos e as pedras vellas,

n'un mesmo local figura que a obra eficaz resultaría de millor e mais fondo rendimento. Habería, ademais, un salón de cursos e conferencias, de xeito que acarón do silencio estudoso resoaran voces espalladoras da cultura. Non hai que dicir que o equipo de traballadores encarregado de facer realidade a idea fermosa, está integrado pol-os galeguistas d'Ourense. Alvaro das Casas, Risco, Otero, e mais outros axitaron e dinamizaron a opinión d'Ourense e dos pobos ourensáns percorrendo as principaes vilas, Carballiño, Celanova, Verín, Ribadavia, xuntando enerxías i-arelas, dando conferencias e dinamizando aitividades que sin esforzo dos nosos amigos ficarían froxas e sin froito.

O MES DOS MORTOS

Longo decrebar da outonfa com'un consello sobr'os bosques e as vilas. Urxente despedida do sol da serán que figura dicir nos vidros da fiestra: «Hastra mañán; deixote unha longa noite pra que traballes e produzas». O salgueiro olla o estanque dourado pol-as suas follas arrincadas e mortas. «Tristura, priguiza, desespranza» pensan moitos. Os homes de sentido verdadeiramente vidal pensan; tempo de criazón da primaveira.

¿Que pode resultar da visita ós cimenterios? Pra todo o que non vaia c'a idea d'unha inercia de baixa lei somentes pode resultar unha maior fé no esforzo. Os cimenterios enseñan o valor da vida. A riqueza dos meses, das horas, das medias horas valeiras, qu'é deber encher de traballo redentor. Tódol-os bós galegos esprimentan acesa a lembranza dos grandes mortos. Xurden c'unha presenza consoadora si sabemos comprire, vingativa si nos deixamos levar do medo, do in-

trés, das baixas paixós do momento. Cavilai un instante no cemiterio da Cruña arrolado pol-o xigante responso da mar. Cavilai no que farían os nosos grandes mortos si dixuxeran das horas de hoxe, si alcanzaran o instante crítico dos probremas presente. O qu'eles farían podémolo faguer nós na capacidade das nosas forzas. Entrar no Novembro c'a visita ás cobas non é un auto de renunzazón. É, pol-o contrario, un reforzo de enerxías na dura laboura groriosa. As cobas novamente abertas, as que gardan os restos dos homes caídos nos nosos días, dos que foron nosos guidores e mestres n'ista Galiza tan crudelmente castigada pol-a Morte, aconsellan con imperio porque teñen dereito a elo. N'hai mais qu'un medio de vencer a morte: traballar tanto pol-a vida qu'a morte se canse e vexa como de cada carballo tronzado xurde un fato de renovos verdecetes.

MEDRA A LÚA

*Lúa, fouce de prata: si poideras
segara a mala herba
dos nosos corazóns!, si a terra
por tí ficara ceiba
das touzas das envexas,
das cubizas, dos odios, lúa acesa!
Fouce de luz, segadora das têbras
da noite: si o teu gume poidera
escorrentar as brétemas
dos nosos peitos e leixal-as leiras
das nosas irtas almas, abafadas, tristeiras!
hoxe pol-o recendo que envelena
fouces, com'as leiras do ceo,
cháas, sementadas de estrelas...
Si poideras segara a maldade da terra,
lúa, fouce de luz, segadora de têbras...!*

R. CARBALLO CALERO.

FAÍSCAS

Pois señor; resulta agora que aínda non sabemos a estas alturas onde nasceu o señor Colón. Pol-o visto agora aparece que nasceu en Tortosa.

Eu non sei si direi unha herexia e merecerei a repulsa dos patriotas que a toda costa queren que D. Cristobo sexa hespañol pero a mín parésceme unha ridiculez preocuparse de semellantes cousas. ¡Como si non tiveramos en Hespaña autualmente outras cousas en que pensar que en si o atopador, *non descubridor*, de América veu ao mundo en Cabalos ou Navalcanerol

Romances Galegos

POR EDUARDO BLANCO AMOR

Arquivos II do Seminario d'Estudos Galegos

300 páxinas

100 fotograbados

3 pesetas

.....

Decididamente ese Asuero é un xenio. Dos 50.000 pesos que ganou en Sevilla vai destinar unha boa parte para as Cofradías sevillanas e ademais vanse pechar as boticas abrindo Bares no seu canto. ¡Qué talento!

Conto de Guerra

Arte e literatura, por Camilo Díaz.

.....

Non sei quen dixo que os grandes inventores resultan verdadeiras nulidades cando falan da realidade da vida.

Grabados en Linoleum

O mais típico da nosa terra reflexado
artisticamente por Xaime Prada.

.....

Todos poden conocer o noso pasado, mercando
Historia Sintética de Galicia
por R. Villar Ponte.

.....

VICTOR CASAS

FOLLAS NOVAS

MEMANCOS, DE GONZALO LÓPEZ ABENTE.

Aínda, como quen dí, non rematáramos de lér «Vaosilveiro» a fermosa novela de López Abente que fai pouco publicou «Nós» e xa temos nas máns unha nova produción do esquisito poeta muxián que a mesma patriótica editorial acaba de poñer á venda.

«Nemancos» é unha ringleira de poesías que López Abente nos proporziona como demostrazón da súa fecunda obra poética.

Son versos de López Abente e con eso xa fica dito todo pois a súa fama de bón poeta dos millores da hora autual galega, na que sobresaen moitos, está ben estendida en Galiza e fora d'ela.

«Nemancos» é dino irmán de «Alento da raza» e «Escumas da ribeira» os dous primeiros libros que encetaron a sona poética do autor e de «D'outono» publicado xa na sua madurez.

Ademais algunhas das poesías que no libro figuran teñen un xeito agradabre de modernidade sempre lóxica e sinceira sin necesidade de caer nos moldes arbitrarios e falsos de moitos que se dñ *novos*.

«Nemancos» ten de ser un libro dos que conquiren gran éxito porque así o determina a sua valía e a nombradía ben cimentada de López Abente.

Cobizando así e celebrando esta nova aportazón de López Abente ao desenrolo da cultura galega enviamoslle o noso cordial parabén que extendemos a «Nós» que tan ben sabe escoller as obras con que anda a valorizar a nosa cultura.

PELERINAXES, DE RAMÓN

OTERO PEDRAYO.

Xa anda pol-as libreirías unha nova obra de Otero Pedrayo o infatigabre e esquisito prosista galego. D'esta vegada é un libro de viaxes o que nos ofrece pero non un libro de viaxes como os que estamos afeitos a ollar a cotío. E unha pelerinaxe que na compañía de Risco e Ben-Cho-Shey fixo o autor percorrendo a pé o camiño de Ourense a San Andrés de Teixido. Pelerinaxe que sirveu a Otero para novamente engaiolarnos co'a sua visión prodixiosa de Galiza. Ninguén até agora como Otero Pedrayo soupo adentrar tan fondamente na entrana da nosa terra sabendo atopar matices novos, belezas inmensas e sobre todo alma, espírito, carácter en cada detalle por pequeno que pareza que se presente diante os seus ollos esculcantes.

Si todol-os galegos souperan ollar a Galiza cos ollos de Otero Pedrayo outro sería o estado de Galiza e dos galegos.

Neste libro d'un valor inestimabre o autor vainos amostrando paso a paso o itinerario percorrido n'esta pelerinaxe que todos temos de facer, mortos ou vivos, según sentenza a lènda. E collé un o libro e non pode

suspender a lectura enmeigado pol-a forma grandiosa en que Otero vainos facendo desfilar por diante os ollos imaxes e cousas das que él mesmo tira consecuenzas e ideas que ún non pode menos de entusiasmarse sentíndose un pelengriño mais na sua compañía. Por eso lèndo o libro adepréndese a ollar con perfeizón canto a nosa terra ponnos á vista. E adeprendendo a conoscer adepréndese a amar.

O prestixio literario de Otero Pedrayo conquiere con este libro un novo galardón e cantos amamos a Galiza e sentimos a necesidade da sua valorización cultural temos que nós felicitar da saída de «Pelerinaxes» que será un dos libros que mais éxito acaden na actual renascenza literaria galega.

Vicente Risco escribuiu un prólogo que é unha verdadeira maravilla. Debería ser leído por todol-os galegos que arestora entroulles a febre do turismo pois terían moito que adeprender n'il. Ademais revélase o Risco como un formidabre dibuxante pois todo o libro ven cheo de dibuxos que non os millora ningún dos dibuxantes consagrados. Nós xa conosciámos esta especialidade de Risco pero facía falla que chegara a conosemento de todos.

«Pelerinaxes», que por todos conceitos resulta un libro de enorme intrés, fai o número XXVIII das publicazóns «Nós» que como se vai vendo xa pasou de ensaio editorial a algo definitivo e sólido en número e calidade.

LECTURAS

APORTACIONES A LA HISTORIA DE GALICIA, por MARCELO MACÍAS.

Tiduase así o volume IV da Biblioteca de Estudios Gallegos que publica a Compañía Ibero-Americana de Publicaciones.

Contén este libro varios traballos publicados fai tempo pol-o erudito e sabio sacerdote astorgán de suma importancia para a nosa historia. A Biblioteca de Estudios Gallegos ao mesmo tempo que incorpora á lista dos seus colaboradores o venerado nome de don Marcelo Macías, de quen non compre facer agora gabanzas pois é d'abondo sabida a

sua valía e o seu amor pol-as cousas galegas, fai unha laboura dina de todo encomio publicando estes traballos que aínda non sendo inéditos teñen ademais da importancia dos asuntos que trata a de que son traballos xa esgotados difíciles de atopar, que agora, n'esta hora de exaltación das cousas galegas, poñense ao alcance de todos dando ocasión para que ninguén deixe de enterarse de datos tan intréantes no decurso da historia da nosa terra.

«Civitas limicorum», «Galicia y el reino de los suevos», «Historia de los suevos», «Panegírico de San Martín de Tours» y «Panegírico de San Rosendo» son os títulos dos traballos onde o señor Macías renóvanos a súa erudición; a súa capacidade historiográfica e o seu profundo amor pol-a cultura galega facéndose acreedor á débeda que con él ten Galiza que lle debe moito do que hoxe sabemos do noso pasado. Compría que a nova xeneración galega, esta xeneración que anda a laborar o porvir da nosa terra, teña a man traballos de tanto intrínseco e poidera con elo sentir o natural agradecemento pol-o autor d'eles.

Por eso nós recibimos con lediza a publicación d'este libro e queremos consiñar o noso fondo agradecemento ao señor Macías e a Editorial, que o puxo nas nosas máns.

Verbas de irmáns

Para que fiquen recollidas na nosa colección reproducimos seguidamente as patrióticas verbas que o valente decenario «O Emigrado» da Estrada adica ó noso chorado Lousada Diéguez e das que son complemento o xurdido traballo que o noso irmán Villar Ponte publicou no «Pueblo Gallego» de Vigo.

Feito xa o número pasado do *Emigrado* non poidemos facernos eco da triste nova, non por esperada menos cruel e amargurante. Caeu o loitador esgreivo como n'outrora caeu Porteiro, almas xemelas ambas no ideal que as guiaba cuí as voces soaron unísoas cando o despertar arelante do sentimento galeguista. Pero estes loitadores de

ánemo vigoroso e espírito de cerne albarifio, teñen a virtude dos pinos pondaliosos, que son os pinos da Terra, que ó cair ó golpe brutal e impracabre do Destino, deixan espaxada a semente que ha de xerminar facendo nacer centos alí onde un caeu.

A morte de Lousada encheu de friaxe consolante todol-os peitos xenerosos de Galiza, pero quizáis coma en ningunha banda, n'ista Estrada, de onde Lousada era máis que de ningures. Aquí desenrolouse a súa nenez e a súa primeira mocidade. Nos comezos do movemento agrario do destrito, fixo por eiquí as súas primeiras campañas de acérremo propagandista, a fiando o seu verbo que máis tarde había de resoar potente e viril nos aitos máis transcendentales pr'a Terra, e cando xa se conquistara unha posición co propio esforzo, pois non era home que se aviñera a deber nada ó favor, cousa moi corrente n'aquiles tempos, voltou por eiquí levantando o primeiro berro de rebelión craramente, o que ninguén se estrevera a facer hastr'o intre, pois as loitas políticas do destrito era dentro da casa sin que ninguén ousara encararse con quen estaba un pouco máis arriba.

Cando o resoante mitin do Ferrocarril, falou por última vez na Estrada sendo o seu decurso o máis viril e enxundioso de cantos alí se pronunciaron, e cando d'antr'o público saíu a voz de —¡Que fale galego!— os seus ollos, de seu avizorantes, brilaron con nova luz, e co-aquela sorriso tan característica que emprenha nos corazóns un recordo inesquecible, falou galego outendo unha ovación clamorosa que lle tributou aquela multitude cos peitos acesos.

Pro, non imos a seguir falando de Lousada. A nosa pruma é moi cativa pra enxuizalo nos difrentes aspectos da súa persoalidade relevante. Sirvan estas liñas pra eispresar, solamentes, o delor fondo que nos causou a súa morte, e como complemento a elas, reproducimos as que Villar Ponte lle adicou que son coma unha oración fervorosa que o espírito de Galiza lle reza de rodillas.

Na morte do bó irmán

En todol-os homes donos de concenza galega causou fonda tristura a morte de Antón

Lousada Diéguez. De cáseque todol-os pobos da nosa terra foron representantes o enterro do bó irmán finado, e no fogar onde éste deixa un valeiro cheio de friaxe recibíronse a feito testimoños de pesare. A abreviatura esgrevia da nova Galiza—formada por poetas, escritores, catedráticos, artistas—xuntouse en Pontevedra para acompañar a cova o corpo morto d'aquel lanzal loitador enxebre, «spécimen» d'ética depurada e de talento xurdio. A bandeira da «Irmandade», coma un sudario azul e branco enfeitado c'o escudo da matria, foi abrazada ô fêretro gardador dos restos mortaes do probe amigo hastra o cimiterio. E no cimiterio a representazón da Cruña emborcou unha presadiña de terra cruñesa na sua sepultura, i eu fixen a ofrenda d'aquela terra en curtas verbas sinxelas orballadas d'emozón, pregando que o exemplo cunda e que, cada vez que morra un dos nosos, de todol-os recunchos do país se leven presadas de «humus» collidas nos mesmos para lles render asíñs ós que foron galegos acesos o millor homenaxe derradeiro, cuio compremento sexa a divulgazón das suas obras. De tal xeito toda morte de todo galeguista pode ser unha afirmazón de galeguidade, porque a terra de moitas terras do país caíndo dondamente dentro da boca negra aberta pol-o sepultureiro para devorar o corpo sin vida de cada loitador enxebre finado, lembrarános a laboura xeórica da plantazón d'un arbore. O arbore da nosa percisa unidade espiritual.

Consolador exempro outimista—modelo de fraternidade e patriotismo—o que deron os líderes da enxebreza chegando a Pontevedra desde total-as partes da terra para formaren roda familiar ô redor da cova do bó irmán morto, con bágoas nos ollos, e o corazón a latexar ô impulso de dous sentimentos puros: o de tristura aceda pol-a perda do correligionario e o de devoción fonda á matria a quen servíu a cotío. Ô redor d'aquela cova cheia de alma estreitouse xurdiamente o mais quintaesenciado do galeguismo e á veira do irmán inesquecente, antes de s'arredaren uns dos outros, n'unha xuntanza solene, c'o espírito do morto a facer de cabezoleiro, faláron de proieitos para o futuro en relación c'o progreso da terra,

prometéndose todos pôr en cada novo día un novo afán ô servicio da Idea.

...Aló fican a apodreceren no cimiterio pontevedrés os restos mortaes do irmán Antón Lousada Diéguez, para castigo dos vermes da cova que ô roer os seus miolos se trocarán en vermes de luz... Pero o espírito esgrevio do loitador que soupo sementar tanto ben galego na vida anda xa e para sempre misturado c'o espírito de todos. De todos os que en Galicia sinten e pensan por todos.

Non é agora o momento de lembrar os feitos galeguistas de Lousada Diéguez. Lembraránse axiña cando se pubriquen seus traballos de pensador cultísimos e se faiga un estudo da sua ética requintada. D'aquela falaráse das propagandas políticas en que interviu; da admirábel labor de conferenciante que fixo en Barcelona e en moitas vilas galegas; do seu bó senso pedagóxico na cátedra; do seu soño de constituir a Mancomunidade das nosas Diputazóns; dos seus esforzos pra lle dar vida á Polifónica de Pontevedra e das suas axudas ô Seminario d'Estudos Galegos de Sant-Iago.

Porque Lousada Diéguez é un exempro inesquecente para os bós patrianos da terra. Un vieiro lumioso nos cumios do enxebreismo militante. Disimuládeme pois, que poña como punto derradeiro d'estas liñas unha bágoa de tristura—auga, ceo e luz—en xeito d'homenaxe á sua boa memoria.

Imprenta NÓS, Real, 36-1.º A CRUÑA

Pelerinaxes I

por Ramón Otero Pedrayo

Ilustrazóns de Risco

Está á venda.

5 pesetas.

DEBE CONOCER

Elementos de Metodología de la Historia

POR VICENTE RISCO.

BANCO PASTOR

Casa central: A Cruña, fundada en 1876

Capital suscrito,	17.000.000
Capital desembolsado,	8.500.000

CARBALLIÑO - CARBALLO - O FERROL - A ESTRADA - LUGO - MELIDE - MONDOÑEDO - MONFORTE
MUXÍA - NOIA - OURENSE - ORTIGUEIRA - PADRÓN - PÓBOA DO CARAMIÑAL - PONTEDEUME
RIVADABIA - RIBADEO - SARRIA - TUY - VIGO - VILLALBA E VIVEIRO

ZINCKE HERMANOS

LIBREIRÍA

PAPELEIRÍA

IMPRESA

Cantón Grande, 21 -- Estrella, 37

A CRUÑA

PAULINO FREIRE

BOUZAS — VIGO

Sucursales: na Cruña - Ferrol

Redes d'algodón para tarrafa Aparellos armados e en panos, para barcos pesqueiros. Malletas de abaca e cáñamo alquitranado-Cables de aceiros, ingleses Aceites xenerás e vexetaes, e surtido completo para maquinaria e pesca.

SANTA LUCIA, 26 e 28

A CRUÑA

A superioridade dos CALZADOS SENRA

Abonda para xustificar a preferencia dos consumidores, mais o procedere d'unha industria galega,

HONRA DA NOSA REXIÓN

obriga á non gastar outros á cantos sinten amor pol-a sua Terra



Fábrica: Avenida da Granxa - A CRUÑA. — Despachos:

Cantón Grande, 15 y Linares Rivas, 35 - A CRUÑA : Real, 110 - FERROL : Príncipe, 9 - VIGO

NÓS

PUBLICAZÓNS GALEGAS.
E IMPRENTA

REAL, 36-1.º

A CRUÑA



 **NÓS**  BOLEZIN MENSUAL
DA
CULTURA GALEGA

TODOL-OS GALEGOS DEBEN LEER AS OBRAS QUE EDITA «NÓS»
— POR SER O MAOR EXPOÑENTE DA NOSA CULTURA —
